

POSTANOWIENIE

8 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

Pierwszy Prezes SN Małgorzata Manowska

(przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marcin Łochowski

SSN Mariusz Łodko

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 8 września 2023 r. w Warszawie
zażalenia B.G.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Siedlcach

z 16 maja 2023 r., V Ca 1079/21,

w sprawie z wniosku B.G.

z udziałem J.I.

o dział spadku,

uchyla zaskarżone postanowienie.

M.M.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z 16 maja 2023 r. Sąd Okręgowy w Siedlcach, w sprawie z wniosku B.G. z udziałem J.I. o dział spadku, na skutek apelacji uczestnika od postanowienia Sądu Rejonowego w Sokołowie Podlaskim z 31 sierpnia 2021 r., uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w Sokołowie Podlaskim do ponownego rozpoznania.

W ocenie Sądu drugiej instancji rozstrzygając niniejszą sprawę Sąd pierwszej instancji nie poczynił ustaleń, które ze swej istoty wymagają wiadomości specjalnych i poprzestał na uznaniu, że skoro wnioskodawczyni zamieszkuje w domu składającym się z dwóch pokoi, dwóch kuchni, łazienki i sieni, na działce w S. przy ulicy [...], a jej udział w majątku spadkowym wynosi 5/8, to nieruchomość tę należy przyznać wnioskodawczyni. Sąd Okręgowy uznał, że taki wniosek powinien być poprzedzony ustaleniem, czy jest możliwy fizyczny podział nieruchomości, gdyż uczestnik chciałby tam zamieszkać, pozostawiając dom, w którym obecnie mieszka na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych swoich córek.

W zażaleniu od powyższego postanowienia wnioskodawca na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. wniosła zażalenie, zarzucając naruszenie przepisów postępowania art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez jego wadliwe zastosowanie i przyjęcie, że wydanie orzeczenia wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, naruszenie art. 211 k.c. oraz 212 § 2 k.c. oraz art. 176 Konstytucji, domagając się, we wnioskach, uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Siedlcach do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie zasługiwało na uwzględnienie.

Kontrola Sądu Najwyższego dokonywana na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. powinna uwzględniać konstytucyjną zasadę dwuinstancyjnego rozpoznawania spraw, wyrażoną w art. 176 ust. 1 Konstytucji, w szczególności, jeśli chodzi o wykładnię pojęcia konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, o czym w art. 386 § 4. Zażalenie, o którym mowa w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest formalnym środkiem zaskarżenia, którego konstrukcja wyklucza merytoryczne rozpoznanie sprawy. Kontrola dokonywana w trybie tego przepisu powinna mieć charakter formalny, skupiający się na ustanowionych w art. 386 k.p.c. przesłankach uchylenia orzeczenia sądu I instancji, bez wkraczania w kompetencje sądu *in merito* (por. postanowienie SN z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, nr 4, poz. 54). W rezultacie, Sąd Najwyższy w przypadkach określonych w art. 386 § 4 ogranicza się do zbadania czy sąd drugiej instancji

prawidłowo ocenił przyczynę uzasadniającą uchylenie orzeczenia i czy jego merytoryczne stanowisko uzasadniało taką ocenę postępowania sądu pierwszej instancji. Poza zakresem kontroli Sądu Najwyższego pozostaje natomiast ocena merytorycznego stanowiska sądu II instancji, jak również wskazania sądu drugiej instancji co do dalszego postępowania czy też wykładnia prawa materialnego dokonana przez ten sąd (por. m.in. postanowienia SN: z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41; z dnia 28 stycznia 2015 r., II CZ 85/14; z dnia 9 stycznia 2015 r., V CZ 86/14; z dnia 28 listopada 2014 r., I CZ 91/14).

Konkludując, przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie jest skierowane przeciwko uchyleniu przez sąd drugiej instancji wyroku lub postanowienia co do istoty sprawy i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, a więc ocenie Sądu Najwyższego może być poddany jedynie ewentualny błąd sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej podstawie orzeczenia kasatoryjnego. Ustawowe przesłanki uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji zostały określone wąsko, stąd w przypadku wniesienia zażalenia kognicja Sądu Najwyższego ogranicza się do skontrolowania, czy istotnie doszło do nierozpoznania istoty sprawy lub też, czy faktycznie istnieje w realiach rozpoznawanej sprawy konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (por. np. postanowienie SN z dnia 12 lutego 2014 r., IV CZ 120/13). Wszelkie inne wady, dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego (poza nieważnością postępowania - art. 386 § 2 k.p.c.), nie uzasadniają uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Wszystkie tego rodzaju braki, jak wspomniano wyżej, powinny być w systemie apelacji pełnej załatwiane bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym (por. postanowienia SN: z dnia 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12; z dnia 2 października 2014 r., IV CZ 68/14).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, wymóg przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., weryfikowany jest z punktu widzenia sądu drugiej instancji. Istotne jest tu nie stwierdzenie czy postępowanie dowodowe w ogóle w jakimś zakresie zostało przez

sąd pierwszej instancji przeprowadzone, ale to, czy dowody te mają znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (postanowienie SN z 13 listopada 2014 r., III SZ 1/14). Przenosząc rozważania na grunt niniejszej sprawy, na podstawie analizy zalegającego w sprawie materiału dowodowego przyjąć należy, że Sąd pierwszej instancji, realizując zasadę kontradiktoryjności, przeprowadził postępowanie dowodowe. Ustalił m.in. które nieruchomości wchodziły w skład spadku oraz dokonał działu spadku i zniesienia współwłasności. Sąd Najwyższy zauważa, że w sprawie nie zachodziła, w żadnym przypadku, konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Podstawą orzeczenia Sądu pierwszej instancji, były liczne ustalenia, wsparte dowodami. Konieczność prowadzenia postępowania dowodowego w całości należy odróżnić od sytuacji, w której potrzebne jest jedynie uzupełnienie postępowania dowodowego w określonym zakresie lub przeprowadzenie dowodów bezpodstawnie pominiętych przez sąd pierwszej instancji (postanowienie SN z dnia 1 marca 2017 r., IV CZ 125/16).

Tymczasem Sąd Okręgowy w Siedlcach swoje rozstrzygnięcie sprowadził do orzeczenia kasatoryjnego. Sąd drugiej instancji wskazał, że w przypadku braku porozumienia pomiędzy uczestnikami postępowania preferowanym przez ustawodawcę jest sposobem wyjścia ze współwłasności jest fizyczny podział rzeczy, której dotyczy wnioszek. Uszło uwadze Sądu Okręgowego, że nawet jeżeli uznał, iż konieczne jest ustalenie przez biegłego z zakresu budownictwa co do możliwości podziału domu i biegłego geodety co do możliwości podziału działki czy też biegłego rolnika co do możliwości podziału działki rolnej, co pozwoli na ustalenie, czy nieruchomości dają się podzielić, to w ramach swojej kognicji znajdującej oparcie w systemowej konstrukcji apelacji pełnej powinien był uzupełnić zgromadzony w sprawie materiał dowodowy.

W efekcie, z powyższych przyczyn, zaskarżone rozstrzygnięcie nie może się ostać i jako takie podlega uchyleniu. Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

M.M.

[a]